

EKONOMIA ECONOMICS

4(16) • 2011

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Redaktor Wydawnictwa: *Aleksandra Śliwka*
Redaktor techniczny: *Barbara Łopusiewicz*
Korektor: *Justyna Mroczkowska*
Łamanie: Comp-rajt
Projekt okładki: *Beata Dębska*

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 2080-5977 (Ekonomia)

ISSN 1899-3192 (Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Nakład: 200 egz.

Spis treści

Wstęp	9
Ewa Pancer-Cybulska: Społeczna odpowiedzialność terytorium w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju	11
Sebastian Bobowski: Ewolucja polityki spójności Unii Europejskiej w perspektywie 2014-2020	29
Mirosława Klamut: Nowe mechanizmy realizacji spójności terytorialnej w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do roku 2020	41
Grażyna Adamczyk-Łojewska: Problemy konwergencji i dywergencji ekonomicznej na przykładzie krajów Unii Europejskiej, w tym Polski	57
Urszula Markowska-Przybyła: Integracja a konwergencja realna. Konwergencja regionalna w Polsce według klasycznych i alternatywnych metod badań	77
Małgorzata Markowska, Danuta Strahl: Klasyfikacja dynamiczna unijnych regionów ze względu na poziom charakterystyk innowacyjności (w zakresie INPUT)	97
Małgorzata Markowska: Klasyfikacja regionów UE ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie INPUT)	119
Bernadeta Baran: Kierunki zmian w zakresie polityki socjalnej w krajach UE	139
Leszek Cybulski: Realizacja unijnej polityki zatrudnienia w Polsce	151
Joanna Jakubowska: Polsko-niemiecki rynek pracy po 1 maja 2011 r. – analiza sytuacji, skutki i prognozy	168
Agata Chlebicka: Kryzys modelu multikulturalizmu – przegląd wybranych problemów rynku pracy na przykładzie Holandii	180
Maciej Żmuda: Strategia Europa 2020 jako plan rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej	200
Artur Szmaciarski: Współpraca energetyczna Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej na tle unijnej polityki energetycznej	211
Alicja Lindert-Zyznarska: Instrumenty finansowe wspierania rozwoju regionów w perspektywie finansowej 2014-2020	226
Jan Borowiec: Polityka pieniężna w Polsce i w strefie euro – analiza porównawcza	238
Jarosław Czaja: Działania Rządu RP umożliwiające dostosowanie do zmienności kursów walut	254
Agnieszka Tkaczyszyn: Nowy kształt struktury instytucjonalnej nadzoru bankowego w Unii Europejskiej	272
Alina Bartosiewicz: Dokapitalizowanie instytucji finansowych w świetle przepisów o konkurencji Unii Europejskiej	288

Waldemar Piotr Gil: Międzynarodowa sprawozdawczość finansowa europejskim językiem biznesu	305
Magdalena Broszkiewicz: Proces konwergencji regulacji ładu korporacyjnego na rynkach kapitałowych krajów Unii Europejskiej	325
Wawrzyniec Michalczyk: Perspektywy przystąpienia kolejnych krajów do strefy euro	339
Marta Wincewicz-Bosy: Logistyka i eurologistyka jako elementy systemu integracji międzynarodowej w gospodarce światowej	353
Łukasz Olipra: Tanie linie lotnicze – nowa „jakość” w przewozach lotniczych w Unii Europejskiej	368
Joanna Michalczyk: Przemiany w polskim przemyśle spożywczym po akcesji do Unii Europejskiej	387
Franciszek Kapusta: Drobiarstwo mięsne w Polsce i jego powiązania z rynkiem Unii Europejskiej	398
Zbigniew Piepiora: Rola Unii Europejskiej w przeciwdziałaniu skutkom katastrof naturalnych	412
Marcin Nowik: Wpływ Traktatu Lizbońskiego na kształt współpracy rozwojowej pomiędzy Unią Europejską a krajami AKP	423
Andrzej Raszkowski: Program TACIS w państwach postsowieckich	436
Nikita Nikiforov, Valery Nikiforov: The main directions of international co-operation in the sphere of higher education	446
Nikita Nikiforov: Политические аспекты вхождения стран Балтии в Болонский процесс	458
Magdalena Biedziak, Joanna Piotrowicz, Marta Rewera: Erasmus – nowy wymiar studiowania. Realizacja Programu LLP Erasmus na wrocławskich uczelniach w latach 2002-2011	471

Summaries

Ewa Pancer-Cybulska: Social territorial responsibility in the light of sustainable development concept	28
Sebastian Bobowski: Evolution of EU Cohesion Policy in years 2014-2020	40
Mirosława Klamut: New mechanisms of territorial cohesion realization in “National Strategy for Regional Development during the period 2010-2020”	56
Grażyna Adamczyk-Łojewska: Problems of economic convergence and divergence on the example of the European Union countries, including Poland	76

Urszula Markowska-Przybyła: Integration versus real convergence. Regional convergence in Poland according to classical and alternative methods of research	96
Małgorzata Markowska, Danuta Strahl: Dynamic classification of EU regions with regard to innovation characteristics level (regarding INPUT)	118
Małgorzata Markowska: Classification of EU regions by the dynamics of innovation characteristics (regarding INPUT)	137
Bernadeta Baran: Directions of changes in social policy of the European Union states	150
Leszek Cybulski: Accomplishment of the European Union's employment policy in Poland	167
Joanna Jakubowska: Polish-German labour market after May 1, 2011 – analysis of the situation, implications and forecasts	179
Agata Chlebicka: Crisis of multiculturalism – an overview of labour market's chosen problems on the example of the Netherlands	198
Maciej Żmuda: Europe 2020 strategy as a plan of socio-economic growth of the European Union	210
Artur Szmaciarski: Energy cooperation of the European Union and the Russian Federation against the background of EU energy policy	225
Alicja Lindert-Zyznarska: Financial instruments supporting regional development in the financial perspective 2014-2020	237
Jan Borowiec: Monetary policy in the euro zone and in Poland – a comparative analysis	253
Jarosław Czaja: Actions of Polish government enabling the adjustment to volatility of exchange rates	271
Agnieszka Tkaczyszyn: New shape of institutional structure of banking supervision in the European Union	287
Alina Bartosiewicz: Recapitalisation of financial institutions in the light of the European Union competition law	304
Waldemar Piotr Gil: International financial reporting as the European business language	324
Magdalena Broszkiewicz: Convergence process of corporate governance regulations on capital markets of the European Union member states	337
Wawrzyniec Michalczyk: Perspectives of accession another countries accession to the euro zone – an overview	352
Marta Wincewicz-Bosy: Logistics and eurologistics as the elements of the system of international integration in the global economy	367
Łukasz Olipra: Low cost airlines – a new “quality” in the air transport in the European Union	386
Joanna Michalczyk: Changes in Polish food industry after the accession to the European Union	397

Franciszek Kapusta: Poultry meat production in Poland and its relation with the European Union market	411
Zbigniew Piepióra: The role of the European Union in counteracting the results of natural disasters	422
Marcin Nowik: The impact of the Lisbon Treaty on the EU – ACP states development cooperation	435
Andrzej Raszkowski: TACIS programme in post-Soviet countries	445
Nikita Nikiforov, Valery Nikiforov: Główne determinanty międzynarodowej współpracy w zakresie szkolnictwa wyższego	457
Nikita Nikiforov: Political aspects of joining the Bologna Process by the Baltic states	470
Magdalena Biedziak, Joanna Piotrowicz, Marta Rewera: Erasmus – new dimension of studying. Implementation of LLP Erasmus at Wrocław's universities in 2002-2011	489

Andrzej Raszkowski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PROGRAM TACIS W PAŃSTWACH POSTSOWIECKICH

Streszczenie: Niniejszy artykuł porusza wybrane zagadnienia związane z programem TACIS (*Technical Assistance for the Central Independent States*) w odniesieniu do rozwoju państw postsowieckich. Przedstawione zostało zestawienie obejmujące alokację środków programu TACIS w latach 1991-2006. W dalszej części poruszono zagadnienie efektywności programu w Rosji i transgraniczny wymiar programu (TACIS CBS) na przykładzie Programów Sąsiedztwa Polska–Litwa–Federacja Rosyjska (obwód kaliningradzki) oraz Polska–Białoruś–Ukraina.

Słowa kluczowe: TACIS, Federacja Rosyjska, Unia Europejska, współpraca transgraniczna, Wspólnota Niepodległych Państw.

1. Wstęp

Od 1991 r. w Europie nastał nowy ład. Przestał istnieć Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich. Państwa pozostające przez dziesięciolecia częścią ZSRR odzyskały niepodległość.

Unia Europejska popierała zachodzące na wschodzie przemiany, równocześnie wprowadzając w życie dla krajów byłego ZSRR specjalny system umów partnerskich i kooperacyjnych, które wprawdzie nie oznaczały zapoczątkowania integracji krajów tego regionu z Unią, jednak stwarzały możliwość zacieśniania współpracy w obszarze gospodarczym i społecznym. Ponadto gospodarka wspierana była z funduszy programu TACIS oraz Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju [Rydlewska 2005, s. 29]. W artykule podjęto próbą syntetycznego zestawienia wybranych elementów odnoszących się do programu TACIS w krajach postsowieckich w latach 1991-2006.

2. Ogólna charakterystyka programu TACIS

Po rozpadzie Związku Radzieckiego Unia Europejska przygotowała dla krajów nowo utworzonej Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP) program pomocy technicznej. W programie brała udział także Mongolia oraz były republiki radziec-

kie, które nie należały do WNP (Gruzja). Celem tego programu pod nazwą TACIS (*Technical Assistance for the Central Independent States*) było wspieranie przejścia do gospodarki rynkowej i wzmocnienie demokracji i państwa prawa w krajach beneficjentach. Na podstawie dwóch rozporządzeń Rady Europejskiej obejmujących okres 1991-1999 ok. 4221 mln euro przeznaczono na pomoc krajom partnerskim. Na pomoc w ramach TACIS w okresie od 2000 do 2006 r. przewidziano ok. 3138 mln euro (szczegółowy rozkład alokacji środków TACIS przedstawia tab. 1). Komisja Europejska określiła TACIS jako program wymiany doświadczeń i transferu kompetencji, innymi słowy można stwierdzić, że celem TACIS było stworzenie podstaw do rozwoju harmonijnych i partnerskich relacji gospodarczych i politycznych pomiędzy Unią Europejską a krajami beneficjentami.

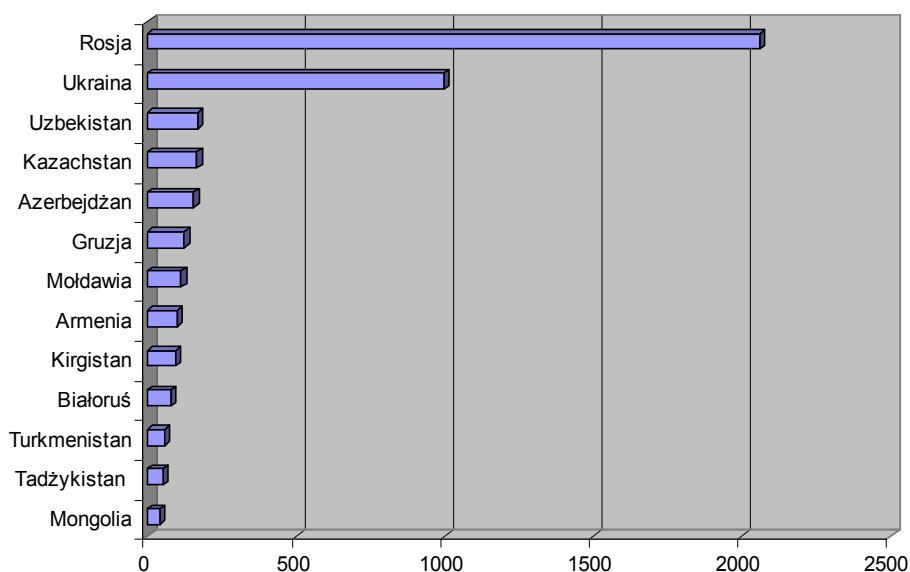
Lista krajów objętych TACIS w latach 1991-2006 jest następująca:

- Armenia,
- Azerbejdżan,
- Białoruś,
- Gruzja,
- Kazachstan,
- Kirgistan,
- Mołdawia,
- Mongolia,
- Federacja Rosyjska,
- Turkmenistan,
- Tadżykistan,
- Ukraina,
- Uzbekistan.

Głównymi beneficjentami programu były Rosja i Ukraina, do których trafiła ponad połowa pomocowych środków; łącznie w latach 1991-2006 na program TACIS przeznaczono ponad 7,5 mld euro. Program był realizowany za pomocą wieloletnich strategii negocjowanych z Komisją Europejską, na podstawie których opracowuje się roczne programy. W części narodowej środki były przeznaczane głównie na pomoc w restrukturyzacji gospodarki, reformę instytucji publicznych i projekty społeczne [*Fundusze i programy...* 2006, s. 15]. Do głównych sektorów gospodarczych i społecznych wspieranych przez fundusze TACIS należą:

- restrukturyzacja przedsiębiorstw państwowych i rozwój sektora prywatnego,
- rolnictwo,
- rozwój infrastruktury i energetyki,
- telekomunikacja i środki transportu,
- bezpieczeństwo nuklearne i ochrona środowiska naturalnego,
- reforma administracji państwowej,
- reforma opieki zdrowotnej i socjalnej oraz oświaty.

Rys. 1. Pomoc przyznana w ramach programu TACIS według krajów (w mln euro) w latach 1991-2006, bez uwzględniania programów regionalnych

Źródło: opracowanie na podstawie [*TACIS in Tables...*].

W części regionalnej wyszczególnić możemy następujące komponenty:

- CUSTOMS – skuteczna ochrona granic,
- MŚP – programy grantowe dla małych i średnich firm,
- wsparcie instytucji komunalnych,
- Program Współpracy Instytucjonalnej,
- TEMPUS – wsparcie szkolnictwa wyższego,
- doradztwo dla administracji,
- Program Szkolenia Menedżerów,
- BISTRO – małe inwestycje,
- INOGATE – transport ropy i gazu do Europy,
- TRACACA – korytarz transportowy Europa–Kaukaz–Azja,
- bezpieczeństwo nuklearne,
- CBS – współpraca transgraniczna.

Pomoc w ramach TACIS zarządzana była przez Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w krajach korzystających z pomocy. Za realizację TACIS na poziomie UE odpowiadała Komisja Europejska – Dyrekcja Generalna ds. Stosunków Zewnętrznych. Środkami zarządzało Biuro Współpracy Programu EuropeAid.

Jednym z podstawowych warunków uzyskania wsparcia w ramach programu TACIS było przestrzeganie przez dany kraj zasad demokracji oraz praw człowieka

Tabela 1. Alokacja środków programu TACIS w latach 1991-2006 (w mln euro)

Kraj	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005-2006 ^g	Razem
Armenia	2,3	9,6	17,0	0,0	6,0	14,0	0,0	10,0	0,0	10,0	0,0	10,0	0,0	10,0	10,0	98,9
Azerbejdżan	0,4	12,5	8,0	8,0	6,0	16,0	0,0	26,8	9,5	24,0	0,0	14,0	0,0	15,0	15,0	155,2
Kraje bałtyckie ^e	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,0
Białoruś	8,9	14,6	9,0	7,0	12,0	0,0	5,0	0,0	0,0	5,0	0,0	0,0	6,0	0,0	10,0	77,5
Gruzja	5,0	9,0	6,0	8,0	6,0	16,0	0,0	16,0	0,0	11,0	4,0	14,0	0,0	15,0	13,0	123,0
Kazachstan	7,7	20,6	14,0	14,0	15,0	0,0	24,0	0,0	23,9	0,0	15,0	5,4	6,6	7,0	13,0	166,2
Kirgistan	0,7	9,2	10,0	0,0	8,0	0,0	13,0	0,0	12,0	0,0	10,0	8,3	7,5	6,2	10,0	94,9
Moldawia	1,1	9,0	0,0	10,0	9,0	0,0	18,0	0,0	19,5	0,0	21,0	0,0	25,0	0,0	bd.	112,6
Mongolia	0,0	0,0	0,0	8,0	0,0	9,5	0,0	11,0	0,0	6,0	0,0	6,0	0,0	1,0	bd.	41,5
Rosja	212,0	111,0	160,8	150,0	161,2	133,0	132,9	139,7	101,0	92,0	90,0	90,0	95,0	94,0	298,0	2 060,6
Tadżykistan	0,0	0,0	0,0	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,7	9,7	9,6	13,0	51,0
Turkmenistan	0,9	8,8	0,0	8,0	4,0	0,0	11,5	0,0	8,5	0,0	0,0	2,3	1,5	2,2	8,0	55,7
Ukraina	28,7	48,3	43,3	50,5	72,5	76,0	59,0	44,0	46,0	73,0	108,0	87,0	50,0	70,0	142,0	998,3
Uzbekistan	1,7	18,8	0,0	15,0	10,0	28,0	0,0	29,0	0,0	15,0	0,0	12,3	9,7	11,0	17,75	168,25
Centralna Azja ^d	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	11,0	15,0	14,0	30,0 ^h 30,0	100,0
Programy regionalne ^e	106,0	88,6	172,0	131,5	124,5	152,0	135,0	155,8	129,4	122,4	118,0	128,5	129,5	~235,6	~471,4	2400,2
Ofiarodawcy koordynujący ^f	0,0	34,9	21,0	24,7	40,0	43,0	37,0	43,0	44,4	48,0	40,4	35,0	35,0	35,0	bd.	481,4
Wsparcie programów wdrożeniowych i inne ^g	6,2	24,0	11,1	31,0	33,0	48,5	46,4	31,9	33,5	47,2	21,8	22,0	6,0	5,0	bd.	367,6
Razem	396,6	418,9	472,2	469,7	511,2	536,0	481,8	507,2	427,7	453,6	428,2	456,5	396,5	530,6	1069,4	7567,8

^a budżety inkwazytywne;

^b inkwazytywny budżet dla Azji Centralnej, przyznawany wybranym krajom/regionom.

^c Od 1992 r. kraje bałtyckie zostały beneficjentami programu Phare.

^d Włączając regionalne programy/projekty dla krajów Azji Centralnej (Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan).

^e Włączając bezpieczeństwo nuklearne i programy kooperacji transgranicznej (i programy Bałtyk Sea do 2002 r.).

^f Włączając EBRD Bangkok Facility, Partnership and Coordination Programme, International Science and Technology Centre.

^g Włączając jednostki koordynujące, monitoring i ewaluację (informacje, program demokracji oraz STAP-Liikanen do 2002 r.).

Źródło: opracowanie na podstawie [TACIS in Tables...].

i mniejszości narodowych, a także widoczne postępy w tworzeniu rynkowych systemów gospodarczych [Bąba 2008, s. 9]. Zważywszy na niektóre wydarzenia i procesy, które miały miejsce w Rosji i pozostałych krajach postsowieckich, wypełnianie tego warunku można uznać za dyskusyjne.

3. TACIS CBC (*Cross Border Cooperation*)

Rozszerzenie Unii Europejskiej w 2004 r. o dziesięć nowych krajów członkowskich (Estonia, Łotwa, Litwa, Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Słowenia, Malta oraz Cypr) spowodowało powiększenie się liczby programów Inicjatywy INTERREG III A (współpraca transgraniczna), finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Zaiścia sytuacja wpłynęła również na konieczność zredefiniowania polityki Unii Europejskiej wobec nowych sąsiadów: Ukrainy, Białorusi, Bałkanów, które stanowią ze wschodnimi obszarami Unii wspólną przestrzeń. Przejawem nowego podejścia był komunikat Komisji Europejskiej z 1 lipca 2003 r. *Paving the way for a New Neighbourhood Instrument*, w którym określa się perspektywy współpracy terytorialnej z nowymi sąsiadami.

W związku z tym Unia Europejska zdecydowała się uruchomić programy mające na celu spójność obszarów przygranicznych Unii i nowych sąsiadów na wschodzie oraz południu. Programy te nazwano Programami Sąsiedztwa. Ze względu na to, że środki EFRR ze względów formalnych i proceduralnych przeznaczone są wyłącznie dla krajów UE, wsparcie w ramach tych programów na obszarze krajów poza Unią odbywa się za pomocą m.in. funduszu TACIS, przeznaczonego w naszej części kontynentu dla Federacji Rosyjskiej, Białorusi, Ukrainy i Mołdawii. Fundusze te są zarządzane odmiennie niż fundusze strukturalne na terenie Unii Europejskiej¹.

Program Sąsiedztwa Polska–Białoruś–Ukraina jest jednym z siedmiu programów współpracy transgranicznej realizowanych z udziałem Polski. Drugim programem dwufunduszowym realizowanym w Polsce jest Program Sąsiedztwa Litwa–Polska–Federacja Rosyjska (obwód kaliningradzki).

Poszerzony charakter tego podrozdziału podyktowany jest bezpośrednim zaangażowaniem strony polskiej w ramach programu TACIS (w tym wypadku razem z funduszem INTERREG III A).

Celem Programu Sąsiedztwa Polska–Białoruś–Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC jest wspieranie współpracy transgranicznej na wschodniej granicy Polski, stanowiącej jednocześnie zewnętrzną granicę Unii Europejskiej.

Zasięg terytorialny programu obejmuje w Polsce 8 podregionów odpowiadających NUTS III (*Nomenclature of Territorial Units for Statistics* – nomenklatura jednostek terytorialnych dla celów statystycznych), czyli podziałowi terytorialnemu krajów UE na poziomie podregionów: białostocko-suwalskiego, łomżyńskiego, białkopodlaskiego, chełmsko-zamojskiego, lubelskiego, rzeszowsko-tarnobrzęs-

---

¹ Więcej w [Internet 2].

kiego, krośnieńsko-przemyskiego oraz ostrołęcko-siedleckiego. Na Białorusi są to obwody grodzieński i brzeski oraz zachodnia część obwodu mińskiego. Na Ukrainie obwody wołyński, lwowski i zakarpcki.

Rys. 2. Zasięg terytorialny Programu Sąsiedztwa Polska–Białoruś–Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC

Źródło: [Internet 1].

Program Sąsiedztwa Polska–Białoruś–Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC jest współfinansowany z dwóch linii budżetowych: po stronie polskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, po stronie białoruskiej i ukraińskiej ze środków TACIS CBC.

W latach 2004-2006 strona polska przeznaczyła na Program Sąsiedztwa 37,8 mln euro ze środków EFRR. Łączna alokacja TACIS CBC dla Białorusi i Ukrainy wyniosła w tym okresie 8 mln euro.

Jako przykład wykorzystania środków programu posłużyć może projekt „Transgraniczne narzędzia promocji polsko-ukraińskiego obszaru przygranicznego” realizowany w ramach Programu Sąsiedztwa Polska–Białoruś–Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 przy współpracy 5 partnerów. Projekt zakłada stworzenie wspólnej, wieloaspektowej strategii promocji obszaru przygranicznego (województwa podkarpackiego, obwodu lwowskiego oraz obwodu zakarpackiego), ze szczególnym uwzględnieniem różnych form turystyki. Opracowanie strategii uzupełniono przygotowaniem odpowiednich narzędzi do jej realizacji, tj. szkoleniami z zakresu narzędzi marketingowych, budowania zintegrowanego produktu turystycznego, zarządzania marką oraz opracowaniem kampanii informacyjnej, wydaniem publikacji (w tym czterech numerów „Przeglądu Gospodarczego” i „Skarbów Podkarpackich”). Strategia ma pozwolić na zdynamizowanie rozwoju transgranicznych relacji gospodarczych w sektorach handlu i turystyki, usprawnić planowanie wspólnych inicjatyw z zakresu komunikowania się i promocji. Kompleksowe szkolenie wyselekcjonowanej grupy osób ze strony polskiej i ukraińskiej pozwoli na efektywne wdrożenie strategii. Partnerzy projektu to: Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia „ProCarpathia” z Rzeszowa, Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna z Rzeszowa, Samorząd Województwa Podkarpackiego oraz Zachodnioukraińskie Stowarzyszenie Turystyczne ze Lwowa i Zakarpacki Fundusz Wspierania Przedsiębiorczości „TES Fund” z Użgorodu [Łapkowski 2008, s. 2].

Rys. 3. Zasięg terytorialny Programu Sąsiedztwa Polska–Litwa–Federacja Rosyjska (obwód kaliningradzki) INTERREG IIIA/TACIS CBC

Źródło: [Internet 1].

Podany przykład jest jedną z wielu realizowanych inicjatyw. Pokazuje on jednak wielowymiarowość i społeczny wymiar prowadzonych działań.

Drugim omawianym programem jest Program Sąsiedztwa Polska–Litwa–Federacja Rosyjska (obwód kaliningradzki) INTERREG IIIA/TACIS CBC. Zasięg terytorialny w Polsce obejmuje 8 podregionów na poziomie NUTS III: słupski, gdański, Gdańsk–Gdynia–Sopot, elbląski, olsztyński, ełcki, białostocko-suwałski oraz łomżyński. Ze strony Litwy są to regiony Klaipėda, Taurage, Alytus i Marijampolė. W Rosji zasięgiem terytorialnym objęty jest cały obszar obwodu kaliningradzkiego.

Program jest finansowany analogicznie do wcześniejszego przykładu. W latach 2004-2006 ze środków EFRR na Program Sąsiedztwa Polska–Litwa–Federacja Rosyjska (obwód kaliningradzki) strona polska przeznaczyła 24,2 mln euro, a strona litewska 12,3 mln euro. Alokacja TACIS CBC dla obwodu kaliningradzkiego w tym samym okresie wyniosła 4,5 mln euro.

Współpraca transgraniczna jest szczególnie cenna z punktu widzenia zacieśniania sąsiedzkich więzi, budowania sprzyjającej atmosfery do uprawiania turystyki, biznesu, wymiany studentów itp.

4. TACIS w Federacji Rosyjskiej

Jak już wspomniano wcześniej, największym beneficjentem TACIS w latach 1991-2006 była Rosja.

Pomoc unijna, zarówno dla Rosji, jak i dla całego obszaru postradzieckiego, przejawia się głównie w postaci tzw. pomocy technicznej, realizowanej od 1991 r. przez program TACIS. Obejmuje ona głównie [Ćwiek-Karpowicz 2006, s. 9]:

- wsparcie reform instytucjonalnych, prawnych i administracyjnych,
- wsparcie sektora prywatnego i pomoc w rozwoju ekonomicznym,
- neutralizowanie negatywnych skutków transformacji,
- rozwój infrastruktury sieciowej,
- bezpieczeństwo nuklearne, promowanie ochrony środowiska i zarządzanie surowcami naturalnymi,
- rozwój gospodarki wiejskiej.

Łącznie w ramach programu TACIS Rosja otrzymała ponad 2,7 miliarda euro (razem z programami regionalnymi) od 1991 r., czyli ok. 200 milionów euro rocznie. Należy zauważyć, że mimo pewnego sukcesu formułuje się również zarzuty wobec programu, które przedstawiają się następująco [Szmidt 2008, s. 1]:

- cele są nieprecyzyjne i słabo dostosowane do lokalnych warunków,
- zarządzanie środkami finansowymi programu cechuje się znaczną centralizacją na korzyść Komisji Europejskiej,
- długotrwałość i skomplikowanie procedur.

W grudniu 1999 r. przeprowadzono reformę programu, której zamierzeniem było głównie skonkretyzowanie celów programu TACIS oraz decentralizacja realizacji przedsięwzięć. Mimo tych poprawek TACIS oceniany jest jako program sto-

sunkowo nieefektywny. Jego negatywną ocenę wyraził także Trybunał Obrachunkowy [Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej... 2006], który w marcu 2006 r. wydał diagnozę jego funkcjonowania, zwracając uwagę m.in. na fakt, że cele programu są nieprecyzyjne, terminy są zbyt długie, a także brakuje ewaluacji badanych projektów. Sędziowie trybunału wyrazili opinię, że środki programu TACIS były używane w sposób mało efektywny, co przełożyło się na sytuację, że pozytywne efekty programu nie zostały w Rosji właściwie dostrzeżone.

Tabela 2. Program TACIS w Rosji w latach 2004-2006

Wydatki	Budżet (w mln euro)
Wsparcie dla reform instytucjonalnych, prawnych i administracyjnych:	122
Reforma administracyjna	30
Reforma sądowa	32
Walka z przestępczością zorganizowaną i terroryzmem	20
Migracje	20
Pomoc społeczna	20
Pomoc dla sektora prywatnego i wsparcie gospodarcze:	120
Wsparcie dla integracji Rosji z gospodarką międzynarodową	45
Reforma sektora finansowego	30
Wsparcie dialogu politycznego w kwestiach szczególnych	30
Wsparcie dla planowania infrastruktury	15
Wsparcie dla ofiar przemian gospodarczych:	125
Reforma sektora społecznego i zdrowia	25
Polityka pracy i dialogu społecznego	20
Edukacja	45
Służby miejskie	35
Program specjalny dla obwodu kaliningradzkiego	25
Razem	392

Źródło: opracowanie na podstawie [National Indicative Programme 2004-2006, s. 35-36].

W związku z powyższymi zastrzeżeniami od 1 stycznia 2007 r. w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa dotychczas istniejące zastąpił nowy instrument finansowy – Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP).

5. Podsumowanie

Każda inicjatywa mająca na celu wspieranie demokracji i przemian wolnorynkowych jest potrzebna jednoczącej się Europie.

Program TACIS, mimo pewnych zastrzeżeń, jakie pod jego adresem są formułowane, należy uznać za pozytywną inicjatywę Unii Europejskiej.

Oprócz wymiaru czysto finansowego, program pozwolił partycypującym krajom na zapoznanie się z funkcjonującymi w Unii Europejskiej regulacjami. Przygotowywanie odpowiednich wniosków, współpraca z unijnymi przedstawicielami

była dla młodych demokracji ceną lekcją i możliwością wymiany doświadczeń dla obu stron z różnych punktów widzenia.

W ramach uwag krytycznych można poruszyć zbyt małą pulę środków przeznaczonych na ten program, co utrudniało realizację celów wyznaczonych w dokumentach programowych. Spotyka się również zarzut, że kryteria udzielania wsparcia nie uwzględniały specyfiki państw postsowieckich.

Biorąc pod uwagę powyższe wnioski, program TACIS należy rozpatrywać w pozytywnym świetle, z rekomendacją na polepszenie i doprecyzowanie ogólnych zasad współpracy Unii Europejskiej z krajami postsowieckimi.

Literatura

- Bąba W., *Polityka Unii Europejskiej wobec krajów Europy Południowo-Wschodniej na przykładzie Republiki Mołdawii*, AE, Kraków 2008.
- Ćwiek-Karpowicz J., *Unia Europejska powinna być liderem w dziedzinie promocji demokracji w Rosji*, „Instytut Spraw Publicznych. Analizy i Opinie” 2006, nr 9.
- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 19.05.2006/C 119/1. Trybunał Obrachunkowy, Sprawozdanie specjalne nr 2/2006 dotyczące rezultatów projektów finansowanych w ramach TACIS w Federacji Rosyjskiej wraz z odpowiedziami Komisji.
- Fundusze i programy pomocowe UE*, Europejska Debata Publiczna, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa 2006.
- Łapkowski A., *Transgraniczna Eurostrada Sportowa*, „Polsko-Ukraińska Gazeta Gospodarcza. Przegląd Gospodarczy” 2008, nr 2.
- National Indicative Programme, Russian Federation, 2004-2006 (TACIS 99/2000).
- Rydlewska D., *„Pomarańczowa rewolucja” na tle stosunków Ukrainy z Unią Europejską*, [w:] Zeszyty Naukowe Koła Wschodnioeuropejskiego Stosunków Międzynarodowych, KWSM, Wrocław 2005.
- Szmidt P., *Wybrane aspekty stosunków Rosja-Unia Europejska*, Portal Spraw Zagranicznych 2008.
- TACIS in Tables* (www.tacis.uz).

Źródła internetowe

- [1] www.interreg.gov.pl.
- [2] www.pbu.wppwp.gov.pl.
- [3] www.radaeuropy.org.pl.

TACIS PROGRAMME IN POST-SOVIET COUNTRIES

Summary: The hereby article discusses selected problems related to TACIS programme (*Technical Assistance for the Central Independent States*) with reference to the development of post-Soviet states. The allocation of TACIS programme resources in the period of 1991-2006 has been presented. Additionally, the article covers problems of programme efficiency in Russia, as well as the cross-border dimension of the programme (TACIS CBS) based on the example of Neighbourhood Programmes for Poland – Latvia – the Russian Federation (Kaliningrad district) and Poland – Byelorussia – Ukraine.

Keywords: TACIS, Russian Federation, European Union, cross-border cooperation, the Community of Independent States.